

Секція: Економічна теорія

КУХАР О. В.

Доцент кафедри економічної теорії

Національний університет водного господарства та природокористування

м. Рівне, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Глибокі зміни у зовнішньоекономічній політиці України, перехід (принаймні, формальний) до системи вільно плаваючого валютного курсу, залучення іноземних фахівців до органів центральної та місцевої влади виразно демонструють намагання політичного керівництва країни активізувати інтеграцію національної економіки до світового, передовсім європейського економічного простору, а також використати позитивний досвід реформ постсоціалістичних країн кінця XX – початку XXI ст. З огляду на це в Україні варто чекати на новий етап інтернаціоналізації бізнесу, що має беззаперечні вигоди і, водночас, створює нові загрози для вітчизняних підприємств та національної економіки в цілому.

Найбільшою мірою процес інтернаціоналізації зазвичай зачіпає великі корпорації і холдинги країни, тому метою даного дослідження визначено оцінку перспектив інтернаціоналізації великого бізнесу – лідерів ключових галузей (ринків) в Україні.

Енергетика. Найбільшим господарюючим суб'єктом даної галузі є Державне підприємство НАЕК «Енергоатом» – оператор атомних електростанцій України. Перспективи інтернаціоналізації «Енергоатому» у близькій перспективі виглядають сумнівними через законодавчу заборону на приватизацію 1478 державних підприємств [1]. Законопроект «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» (№4541а від 22.08.2014 р.), що передбачає суттєве

зменшення кількості «недоторканих» держпідприємств, був відкликаний 27.11.2014 р.

Компанія «ДТЕК» – один з ключових гравців на ринку електроенергії та енергетичної галузі України в цілому. Вона є складовою української ТНК «СКМ», що належить Р. Ахметову, відтак має доступ до міжнародного капіталу. Перспективи подальшого розвитку ДТЕК в Україні після втрати контролю над частиною території Донбасу та в Криму стають дедалі більш невизначеними, хоча компанія не має реальних конкурентів всередині країни, ставши приватним монополістом на ринку енергетичного вугілля та електроенергії.

Металургія. Лідер галузі – «Метінвест» – міжнародна вертикально інтегрована група компаній, що управляє активами підприємств у всіх ланках виробничого ланцюжка від видобутку залізорудної сировини і вугілля до виробництва напівфабрикатів і готової металопродукції. Метінвест є найбільшою компанією України за версією журналу Forbes і займає 4-е місце в рейтингу найбільших компаній Центральної та Східної Європи (Deloitte TOP-500) за підсумками 2013 року. Компанія «Метінвест» належить спільно транснаціональним корпораціям «СКМ» (71,25%) і «Смарт-холдинг» (23,75%), що відкриває широкі можливості до залучення інвестиційного іноземного капіталу, а відтак зростання ступеня інтернаціоналізації. Проте це не вберегло від стану дефолту, в якому опинився «Метінвест» у 2015 р.

Гірничо-металургійний комбінат «АрселорМіттал Кривий Ріг» – одне з найбільших підприємств гірничо-металургійного комплексу України. Підприємство належить до іноземної ТНК «АрселорМіттал», що є світовим лідером з виробництва сталі, зареєстрована в Люксембурзі та має представництва в 60 країнах світу. АрселорМіттал займає провідні позиції на основних світових ринках

збуту металу, включаючи такі галузі як автомобілебудування, будівництво, виробництво побутової техніки та упаковки.

Нафтогаз. Ключову роль в галузі відіграє НАК «Нафтогаз України» – найбільша державна вертикально-інтегрована нафтогазова компанія, що здійснює повний цикл операцій з розвідки та розробки родовищ, експлуатаційного та розвідувального буріння, транспортування та зберігання нафти і газу, постачання природного і скрапленого газу споживачам. У 2014 р. НАК «Нафтогаз України» отримав збиток у розмірі 85 млрд. грн. і опинився на межі банкрутства. Проте уряд через випуск облігацій докапіталізував підприємство у 2014 р. на 96 млрд. грн. та на 104 млрд. грн. вже у 2015 р.

ПАТ Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія «Укртатнафта» – лідер нафтопереробної промисловості України. Основне виробництво зосереджене на найбільшому в Україні Кременчуцькому НПЗ, що використовує вітчизняну та імпортовану нафту. Основним власником виступає держава в особі НАК «Нафтогаз України» (43%), проте управління з 2007 р. практично зосереджене в руках групи «Приват», котра отримала в довірче управління акції «Укртатнафти», що належать уряду Татарстану, та встановила контроль над офшорними компаніями-співвласниками «Укртатнафти».

Транспорт. Лідером галузі є «Укрзалізниця» – природна монополія, що перебуває у власності держави та є стратегічним підприємством. Вона об'єднує 6 залізниць України та близько 130 підприємств, що обслуговують залізничну інфраструктуру. В 2015 році уряд розпочав процес корпоратизації Укрзалізниці (перетворено на акціонерне товариство), обіцяючи підвищення якості транспортних послуг для споживачів та створення комфортніших умов праці для працівників. Проте залучення інвестицій без приватизації, що заборонена законом, виглядає доволі сумнівним. Найімовірніше кошти вдасться залучити лише у формі

кредитів, або за рахунок підвищення тарифів, що суттєво звужує перспективи інтернаціоналізації підприємства.

Торгівля. Мережа магазинів «АТБ» є найбільшою роздрібною мережею в Україні і налічує понад 670 магазинів, що розташовані більше, ніж в 185 населених пунктах 16 областей України. «АТБ-маркет» пропонує своїм покупцям також товари власних торгових марок, що представлені в більшості товарних категорій і налічують більше 800 одиниць товарів. Власники мережі – Г. Буткевич, Є. Єрмаков та В. Карачун – очолюють рейтинг найбагатших жителів Дніпропетровська за версією журналу Forbes. Їм закидають зв'язок з російським олігархом К. Малафєєвим, котрий фінансує «ДНР» та «ЛНР», а проти Г. Буткевича ГПУ порушила кримінальну справу. Відтак, цілком можливо очікувати змін у складі власників на користь іноземних інвесторів. Ідея націоналізації торговельної мережі, ініційована в українському парламенті, наразі виглядає утопічною.

Група компаній «FOZZY GROUP» – одна з найбільших торгово-промислових груп України, лідер серед українських ритейлерів з понад 600 торговельними точками на всій території країни. Крім торговельних мереж, бізнес-інтереси групи компаній охоплюють виробництво продуктів харчування, банківський та ресторанний бізнес. Основним власником бізнесу є В. Костельман – молодий дніпропетровський олігарх. В новинах компанії не йдеться про наміри виходу на ринки інших країн чи залучення нових інвесторів, натомість щороку відкриваються нові торгові точки та напрямки бізнесу (зокрема, у 2015 р. – туристичний).

Мережа будівельно-господарських гіпермаркетів «Епіцентр К» - налічує 59 гіпермаркетів, загальною площею понад 1 млн. кв. м. Після придбання (поглинання) мережі «Нова лінія» «Епіцентр» став фактично монополістом серед будівельних супермаркетів України та чи не найбільшою у Східній Європі торговельною мережею DIY-формату.

Власники бізнесу (подружжя Гереги) планують з одного боку, вихід на ринок Росії, а з іншого, – вихід на міжнародний ринок капіталу через IPO. Таким чином, «Епіцентр» має всі шанси перетворитися на ТНК.

АПК. Лідером галузі є ПАТ «Укрлендфармінг» – українська вертикально інтегрована агропромислова компанія, що спеціалізується на вирощуванні сільськогосподарських культур та виробництві цукру із цукрового буряка, а також вирощує велику рогату худобу, в першу чергу для виробництва яловичини і молока, виробляє насіння, шкіру і займається дистрибуцією різноманітної сільськогосподарської сировини третім сторонам та своїм підрозділам. Станом на 1 вересня 2014 року, «Укрлендфармінг» мав найбільший земельний банк в Україні на 654 тис. га орних земель. Власник корпорації О. Бахматюк останніми роками розвинув активну експансію за кордон і придбав низку сільськогосподарських компаній по всьому світу, що засвідчує про активну інтернаціоналізацію бізнесу.

Таким чином, в Україні є чималий потенціал щодо залучення іноземних інвесторів та інтернаціоналізації виробництва в ключових галузях економіки. Одним з ключових стримуючих факторів виступає заборона на приватизацію стратегічних державних підприємств, яка може бути реально знята у переддефолтному стані. Тому, ймовірно, вкотре велика приватизація в Україні відбуватиметься не тоді, коли вона може підвищити ефективність функціонування підприємств і дати відчутні надходження до державного бюджету, а тоді, коли кредитори відмовляться надавати українській владі нові кредити та реструктуризувати старі.

Література:

1. Закон України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» // Відомості Верховної Ради України. – 1999, №37 (із наступними змінами та доповненнями).